

ISSN (print) 2618-0065

DOI: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11))

НАУКОВИЙ ВІСНИК: Державне управління

№ 1 (11) 2022

НАУКОВИЙ
ЖУРНАЛ

Заснований у 2018 році
Виходить 2 рази на рік
(з 2022 р.)

Засновник

*Інститут державного управління та
наукових досліджень з цивільного
захисту (ІДУ НД ЦЗ)*

*Приватне акціонерне товариство Вищий
навчальний заклад «Міжрегіональна академія
управління персоналом» (МАУП)*

Видавець

*Інститут державного управління та
наукових досліджень з цивільного
захисту (ІДУ НД ЦЗ)*

*Журнал зареєстровано у Мін'юсті України
Серія КВ № 24509-14449 ПР від 20.07.2020 р.
Журнал включено до категорії «Б» Переліку
наукових фахових видань України в галузі
«Публічне управління та адміністрування»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019
№ 1643)*

У науковому виданні публікуються статті з актуальних проблем публічного управління та адміністрування, державного управління у сфері цивільного захисту та інших складових сектору безпеки і оборони України. Розраховано на дослідників, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків кризового менеджменту, у сфері публічного управління та адміністрування.

Журнал «Науковий вісник: державне управління» включено до міжнародної пошукової системи Google Scholar, міжнародних реферативних наукових баз: Index Copernicus, ResearchBib.

Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради ІДУ НД ЦЗ (Протокол від 29.03.2022 р. № 2).

У разі передруковування матеріалів письмовий дозвіл ІДУНД ЦЗ є обов'язковим.

Випускові редактори:

**Борисова Анна,
Литвиновський Євген**

Літературні редактори:

Помазанова Тетяна (українська мова)

Адреса редакції:

04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 21

Телефони:

(+38044) 430-02-85

<https://nvdu.undicz.org.ua>

E-mail : niv1966@ukr.net

© автори статей, 2022

© Інститут державного управління та наукових досліджень цивільного захисту, 2022

© ПАТ «Вищий навчальний заклад
"Міжрегіональна Академія управління
персоналом"», 2022

Редакційна колегія

д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., доц.
д-р наук (науки з безпеки)
д-р права, Phd, доц., L.L.M.
Phd (економ. науки)
Phd (економ. науки)
д-р права, Phd, L.L.M., MBA

д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., доц.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.

д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., проф.
д-р наук держ. упр., доц.
канд.політ. наук, доц.
канд. наук держ. упр., доц.

Петро ВОЛЯНСЬКИЙ
(голова)
Олександр ТВЕРДОХЛІБ
(заступник голови)
Януш ГЕРШЕВСЬКИЙ
(Республіка Польща)
Віцен ВЛАСТИМІЛ
(Словацька Республіка)
Даріуш ПАВЛИЩІЙ
(Республіка Польща)
Марцін КЕНСІ
(Республіка Польща)
Йозеф ЗАТЬКО
(Словацька Республіка)
Андрій СЕМЕНЧЕНКО
Анна ТЕРЕНТ'ЄВА
Микола АНДРІЄНКО
Олександр ЄВСЮКОВ
Сергій АНДРЕЄВ
Сергій БЄЛАЙ
Наталія ВАСИЛЬЄВА
Сергій МАЙСТРО
Олександр
МЕЛЬНИЧЕНКО
Микола ЛАТИНІН
Євген РОМАТ
Ірина ГРИЩЕНКО
Оксана ПАРХОМЕНКО-
КУЦЕВІЛ
Петро ГАМАН
Сергій ПРИЛІПКО
Інна СУРАЙ
Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА
Тетяна БУКОРОС
Віктор МИХАЙЛОВ

Зміст

Арсенович Леонід

Удосконалення механізмів формування системи підготовки кадрів у сфері кібербезпеки в умовах державно-приватної взаємодії	6
--	---

Воробйова Оксана

Державне управління вищою освітою у США крізь призму акредитації	28
--	----

Коробкін Валерій, Яковлєва Ярослава

Удосконалення системи цивільного захисту територіальних громад як запорука підвищення рівня спроможностей єдиної державної системи цивільного захисту	42
---	----

Кузьменко Тетяна

Сутність та класифікація механізмів публічного управління протидією рейдерству	61
--	----

Латинін Микола, Біловіцька Юлія

Теоретичні підходи до функціонування механізмів державної політики сталого розвитку «зеленої» економіки в Україні	74
---	----

Линдюк Сергій

Теоретичні інтерпретації концепту «соціальна безпека» в українському науковому дискурсі	92
---	----

Мельниченко Олександр, Старусева Вікторія, Шмуніч Олеся, Єрьоменко Катерина

Інституціональне забезпечення впливу державної екологічної політики на здоров'я населення	114
---	-----

Мороз Світлана, Мороз Володимир

Відповідальність суб'єктів управління якістю вищої освіти: аналіз експертних оцінок роботодавців	128
--	-----

Пірен Марія, Кармалюк Сергій

Соціоуправлінська складова патріотичного виховання молоді в контексті розбудови української держави	150
---	-----

Пархоменко-Куцевіл Оксана

Форсайт у системі державного управління у сфері охорони здоров'я України в умовах пандемії: теоретичні засади	166
---	-----

Пастух Катерина

Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект 186

Рябець Катерина

Система та сутність загальних функцій державного управління у сучасний період 207

Твердохліб Олександр, Гайович Галина

Сугестія та її прояви в сучасному інформаційному просторі держави 222

Терент'єва Анна, Висоцька Святослава

Інфекційна безпека як об'єкт управління в умовах надзвичайних ситуацій природного характеру 240

Кравченко Юлія, Ружанський Олександр

Внутрішній аудит системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій як елемент публічного менеджменту..... 260

Наші автори 276

УДК 351.751:327.8+323.266(477)

Твердохліб Олександр

ORCID ID 0000-0002-1502-2937

E-mail: osio@i.ua

Гайович Галина

ORCID ID 0000-0003-0135-6191

E-mail: halina15ukr@gmail.com

СУГЕСТІЯ ТА ЇЇ ПРОЯВИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ДЕРЖАВИ

[doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-222-239](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-222-239)

Анотація. Здійснено спробу аналітичного огляду сучасного українського інформаційного простору щодо питання впливу на людину за допомогою вербальних засобів, які можуть використовуватися під час комунікації з метою отримання бажаного результату. Зокрема увагу зосереджено на такому різноплановому явищі, як сугестія. Це явище нині набуває все більшої актуальності. Загальною метою досліджень у цьому напрямі є систематичний аналіз владного дискурсу крізь призму комунікативних стратегій влади, які допомагають встановити певний порядок у суспільстві. Такий аналіз потрібен для глибшого розуміння державотворчих процесів, набуття уміння розпізнавати маніпулятивні технології задля запобігання небажаним їх проявам та отримання можливості вчасно застосовувати відповідний інструментарій протидії. З'ясовано, що певні мовні висловлювання, які наповнюють український інформаційний простір, можна інтерпретувати як сугестивні. Сугестивні технології зазвичай використовуються для отримання позитивного (потрібного) результату. Зроблено припущення щодо можливості різного трактування сугестивних технологій впливу: або пояснювати їхнє використання отриманням потрібних для розвитку держави процесів, або ж розглядати їх як маніпуляцію та навіювання. У контексті захисту інформаційного простору держави наголошено на важливості та необхідності більше уваги приділяти саме можливим негативним наслідкам такого впливу. Проблема подальшого розвитку нашої держави є комплексним, багатофакторним і складно структурованим завданням, яке потребує інноваційного підходу до формування й реалізації публічної політики за всіма напрямками, галузями й сферами, здатної адекватно реагувати на виклики та забезпечувати виконання вимог, що постають перед Україною в умовах глобалізованого світу.

Ключові слова: інформаційний простір; інформація; сугестія; комунікативна стратегія; маніпулятивна технологія.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформаційних і глобалізаційних змін загальносвітового масштабу проблема захисту інформації та національного інформаційного простору як середовища її безпосереднього існування, функціонування та розвитку ставить перед усіма державами світу нові вимоги й змушує адекватно реагувати на нові загрози та виклики. Стрімкий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій і виникнення нових можливостей в інформаційному просторі спричинюють застосування відповідного інструментарію зі збирання, зберігання, використання та поширення інформації, яка, зокрема, підпорядковує своєму впливові звичне функціонування всієї системи державного управління, усіх сфер життєдіяльності держави та її громадян, усього соціуму.

Така взаємна залежність може стати потенційно вразливим місцем у процесі класичного функціонування системи за умови втручання в її цілісність шляхом заподіяння шкоди як самій інформації, інформаційно-телекомунікаційним технологіям, так і всьому інформаційному середовищу. Основне завдання держави за цих умов убачається у вжитті нею відповідних заходів з убезпечення, уникнення, зменшення чи мінімізації наслідків реалізації потенційних і реальних протиправних дій, загроз, викликів і небезпек у межах усього національного інформаційного простору України.

Традиційно інформаційну функцію державного управління зараховують до допоміжних і зазвичай вона сприймається як щось апіорі присутнє, наявне, своєрідна даність. Однак події останніх років доводять протилежне, адже досить яскраво свідчать, що інформація у сфері управління не завжди відповідає таким ключовим принципам, як коректне укладання, належне поводження, чітка та правильна інтерпретація, трактування, подання, адекватний контроль тощо. Для забезпечення ефективного виконання державою інформаційної функції насамперед вона має бути відповідно інституційно оформлена. Окрім того, вважаємо, що оскільки інформація тісно пов'язана з комунікацією, то важливим у цьому процесі є розуміння та врахування характеру владного дискурсу в суспільних відносинах, його репрезентації в текстах різного жанру. У цьому

контексті важливими є знання про особливості впливу на людину за допомогою вербальних і невербальних засобів, які можуть використовуватися під час комунікації. У цій статті, зокрема, зупинимося на такому різноплановому явищі, як сугестія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Матеріали нашого дослідження ґрунтуються на працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зважаючи на сучасні напрацювання зарубіжних учених (Г. Лебон [1], К. Мудде [2] та інших), питання вербального впливу на суб'єкта з метою отримання бажаного результату сьогодні набуває усе більшої актуальності. Загальною метою таких досліджень є систематичний аналіз владного дискурсу крізь призму комунікативних стратегій влади, які допомагають встановити певний порядок у суспільстві. Дослідження, в яких розглядається маніпулятивний і сугестивний вплив на реципієнта через мовні повідомлення, останнім часом також з'явилися й у вітчизняній науці (С. Романюк [3], Ю. Станкевич [4], І. Гарбар [5] та інші). Цьому процесу сприяє швидкий розвиток електронних ЗМІ, які хоч і є відносно молодими, але мають надзвичайно сильний вплив на людей. Їм під силу змінювати наші переконання, стимулювати наші емоції, змінювати наш стан душі, давати поживу для думок та впливати на наші почуття, цінності та установки (О. Verbitskaya [6]).

Розвиток інновацій у сфері комунікативних технологій, прояв яких нині особливо відчутний, сприяє успіху популізму (F. Guerrero-Solé [7]). За останні два десятиліття популізм став основною політичною ідеологією в західних демократіях [2]. Так, зв'язок популізму із сугестією досліджував Г. Лебон у своїй праці «Психологія мас». Пояснюючи «ірраціональність» мас, автор наголошував, що вона є результатом сугестивного навіювання, яке формується на основі засвоєння людьми багаторазово повторюваних бездоказових популістських тез [1]. Такий погляд певною мірою властивий «мейнстримному» сприйняттю популізму і сьогодні (О. Попович [8]).

У цій роботі ми зупинимося на аналізі сугестії з огляду на її ознаки та прояви у новітній історії нашої держави. Однак зауважимо, що сучасні науковці прагнуть розглядати явища

сугестії та популізму окремо. Зокрема, вивчаючи прояви вербальної сугестії, І. Гарбар визначає її як психологічно-лінгвістичне явище. Окрім того, дослідниця зазначає, що саме систематизація основних підходів до вивчення цього явища сприяла визначенню його специфіки відповідно до типу дискурсу [6]. Загалом сугестивну функцію мови нині науковці досліджують зазвичай в межах певного дискурсу, зокрема: в рекламі (С. Романюк [3], Ю. Станкевич [4]), в судовій комунікації (І. Гарбар [5]), ЗМІ (О. Verbitskaya [6], F. Guerrero-Solé [7], Л. Юдко [9]) тощо. Дослідники наголошують на необхідності подальшої розробки теоретичних основ і методик вивчення різних типів мовленнєвого впливу й засобів їх реалізації за допомогою природних мов [3]. Їх цікавлять такі інструменти політичної комунікації, як пропаганда, гібридна війна, фальшиві новини та інструменти фальсифікації виборів, розглядаючи при цьому міжнародні стратегічні комунікації (N. Michelsen & T. Colley [10]). Відома лінгвістка О. Вербицька, досліджуючи рівень розвитку сучасних засобів масової комунікації, зосереджується на специфіці їхнього різностороннього впливу на людину. На думку авторки, визначення преси як «четвертої влади» (поряд із законодавчою, виконавчою та судовою) справедливо поширюється на всі засоби масової інформації, вказуючи, зокрема, на їхнє значення в системі владних відносин. При цьому вона наголошує на ролі, яку вони відіграють у формуванні громадської думки, політичної свідомості громадян, їхніх цінностей тощо, а також на основі лінгвокультурних ознак розкриває сугестивний вплив на масову свідомість, який відбувається у процесі медіакомунікації [6].

Тож стислий огляд праць про мовний вплив свідчить як про актуальність цієї теми, так і про те, що на цей час у дослідженнях немає чіткого трактування основних термінів порушеної нами проблематики, немає алгоритму визначення маніпулятивних стратегій і тактик. Також ми не знайшли досліджень про специфіку прояву сугестії як мовного впливу в сучасному українському владному дискурсі, що дає підстави для більш ґрунтовного підходу до його вивчення й свідчить про актуалізацію цього питання.

Метою статті є виявлення й обґрунтування потенціалу і спроможностей сугестивного впливу через окреслення основних підходів до його розуміння як психологічно-лінгвістичного явища, специфіки його прояву, можливостей застосування в сучасному інформаційному просторі держави через призму владного дискурсу.

Методи дослідження. Використано методіку комплексного підходу до дослідження явища сугестії в сучасному інформаційному просторі України крізь призму владного дискурсу, що заснована на таких загальнонаукових методах, як індукція, дедукція, моделювання, аналіз і синтез. Застосування цієї методології уможливило змоделювати процес маніпулятивного впливу на широке коло громадян країни, розчленувати об'єкт дослідження на окремі складові й поєднати відокремлені частини в єдине ціле, дійти загальних висновків на основі часткових результатів і навпаки. Емпіричні методи (спостереження, опис) дали нам змогу цілеспрямовано підійти до сприйняття новітніх реалій дійсності й зафіксувати на цій основі відомості про об'єкт нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. З огляду на зростання інтересу й розуміння ролі інформації та її впливу на різні політичні процеси світова наука постійно моніторить зміни в цій сфері, досліджує їхні впливи на світ і життя людей. У зв'язку з цим науковці намагаються підлаштувати це поняття до сучасних реалій і викликів.

Для досягнення означеної мети зупинимося на визначенні основних понять, якими ми послуговуватимемося у процесі виконання цього дослідження, – «інформаційний простір» і «сугестія».

Інформаційний простір включає в себе інформацію будь-якого типу та є динамічним утворенням, що розширюється та конкретизується разом із розвитком суспільства [11].

У цьому контексті важливо також розкрити зміст поняття «інформація» та окреслити її місце в сучасному суспільстві. Насамперед зауважимо, що «в умовах суспільних трансформацій поняття «інформація» в сучасному світі набуває нових відтінків (зокрема щодо створення нової реальності, здатної суттєвим чином впливати на суспільні настрої, поведінку осіб, спільнот,

стратегічні напрями розвитку держав та міждержавних утворень)» [12]. Для глибшого аналізу цього поняття проаналізуємо його з юридичного погляду. Закон України «Про інформацію» пояснює цей термін як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» (стаття 1) [13]. Цей же документ визначає основні напрями державної інформаційної політики, які базуються на європейських нормах, зокрема: «забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору» стаття 3) [13].

У Законі України «Про національну безпеку України» визначено принципи державної політики у сферах національної безпеки та оборони. Серед фундаментальних національних інтересів України названо її інтеграцію в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір; набуття членства в ЄС та НАТО; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [14]. Для більш чіткого розуміння основних напрямів діяльності державних інституцій в цій сфері зачитуємо деякі пункти згаданого Закону. Так, у ст. 3 наголошено на тому, що «державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій» [14]. Тому можна стверджувати, що на державному

рівні в Україні визнано важливість входження в світовий безпековий, а отже й інформаційний та кіберпростір задля забезпечення можливості протистояти глобальним викликам. Логічність таких намірів важко піддати сумнівам в умовах, коли значення й роль інформації як засобу політичної боротьби визнається всіма, а співпраця й координація зусиль між державами стає особливо важливою.

Процеси та явища, пов'язані з інформацією і комунікацією, на яких акцентується особлива увага в контексті подальшої розбудови в Україні складових частин інформаційного суспільства, увиразнюють проблематику необхідності мінімізації чи повного усунення інформаційних впливів на суспільну свідомість, зокрема й сугестивних.

Дослідженнями впливу на суспільну свідомість займаються різні науки: соціологія, політологія, психологія, психолінгвістика, медицина тощо. У межах психолінгвістичних та культурологічних розвідок серед інших методів впливу одне з провідних місць сьогодні посідає питання сугестії. Це явище досить складне і потрібно звернутися до різних галузей знань, щоб пояснити його суть. У межах нашої теми проаналізуємо психологічний та лінгвістичний підходи. Так, Г. Лебон, французький психолог, філософ і соціолог, один із засновників теорії психічного впливу, розглядає сугестію (від грецького слова «*suggestio*» – навіювання, натяк, додавання) як причину розвитку психічного ураження, визначаючи її як психічний вплив на індивіда через придушення його рівня розвитку, що впливає на його критичне відношення до джерел інформації, здатність аналізувати та свідомо діяти. Суть такого впливу вбачається у його спрямуванні на вироблення в реципієнта саме готовності до тих чи інших дій, факторів поведінки тощо при одночасному придушенні його логіки та мисленнєвих можливостей. Тобто, сугестія пояснюється як одна із сильних форм впливу, поруч із гіпнозом та зомбуванням. При цьому наголошується, що результат навіювання насамперед залежить від обох сторін впливу: сугестора (відправника) і сугеренда (отримувача). Їх рівень розвитку, а також здатність будувати відносини напряму впливають на результат сугестії як способу психологічного впливу [1]. Отже, психологічний підхід

ґрунтується на тому, що «сугестія як вид психологічного впливу спричиняє тиск на психічні сфери сугеренда (адресата) в обхід його критичного мислення, внаслідок чого сугеренд не в змозі позбутися цих станів і виконує дії, що вимагає сугестор (адресант)» [5, с. 3]).

Лінгвістичний підхід щодо пояснення сугестії також ґрунтується на тлумаченні її як впливу «на волю і почуття людини; навіювання» [15]. Це явище розкривається як «латентний вербальний вплив», який «здійснюється за допомогою вербальних (на всіх мовних рівнях: фонетичному, морфологічному, лексико-семантичному і синтаксичному) і невербальних (міміка, жести, пози тощо) засобів комунікації, що викликають певні відчуття, уявлення, емоційні стани у сугеренда і спонукають його / її виконувати заплановані сугестором дії» [5, с. 3]. Звичайно, лінгвісти, пояснюючи це явище, ґрунтуються насамперед, на можливості використання засобів мови з метою впливу на реципієнта. За визначенням Л. Ільницької, «вербальний сугестивний вплив – це використання мови з метою: встановлення і підтримки психологічного контакту; приєднання до реальності суб'єкта; утилізації свідомості та отримання доступу до несвідомого» [16]. Загалом, мовленнєвий вплив, на думку дослідників, реалізується шляхом одного з двох основних різновидів – переконання, що апелює до свідомості об'єкта впливу через звертання до його власного критичного судження, та навіювання (сугестії), що націлене на підсвідоме реципієнта, на його підсвідомість, емоційно-чуттєву сферу; вплив на розум, волю, поведінку є непрямим; контрольно-регулятивна функція свідомості послаблюється, свідомість і критичність сприйняття навіюваного змісту знижується, активне розуміння, розгорнутий логічний аналіз, раціональна оцінка відключаються. Через сугестивний вплив настанови можна закріпити (легка маніпуляція), створити (маніпуляція середнього рівня складності), змінити (складна маніпуляція) [17, с. 211–212].

Проаналізувавши етимологію й трактування поняття сугестії, ми поділяємо думку І. Гарбар, яка у своїй дисертаційній роботі доходить до таких висновків з цього питання: сугестія постає таким видом психологічного впливу, який має авторитарний, директивний характер і вирізняється

неусвідомленістю, непомітністю, мимовільністю засвоєння та сприйняття, який прагне здійснити латентний вплив на об'єкт заради досягнення поставленої мовцем мети, що ефективно застосовується у таких видах дискурсу, як медійний, політичний [5, с. 81] тощо. Термін «сугестія» використовується у контексті, де має місце прихований цілеспрямований вербальний вплив на свідомість і поведінку людини, що здійснюється у формі наказу, поради, пропозиції, розпорядження, керівництва, командування, переважно з метою спонукання до певних дій або навіть нав'язування чужої волі, маніпуляції [5, с. 44]. Сугестія покликана впливати на вразливий та емоційний стани адресата, є імперативним методом, що успішно застосовується у такому виді дискурсу, метою якого є здійснення маніпулятивного впливу на реципієнта / групу реципієнтів [5, с. 47–48].

Вивчення матеріалів сучасного українського інформаційного простору, у яких висвітлюється діяльність різних державних органів, дає підстави говорити про активне застосування в них технологій маніпулятивного впливу, сугестії. Задля демонстрації наведемо загальновідомі гасла та афоризми, а також скористаємося фрагментами з допису міністра закордонних справ Д. Кулеби від 01.02.2022 р., у якому він розповів деталі про новий формат співпраці між Україною, Польщею та Британією [18].

Однією з найбільш часто використовуваних у розглядуваному нами контексті можна вважати технологію акцентування уваги на потрібній інформації, яка ґрунтується на частому повторюванні інформації та спрямована на програмування реципієнта. Для цього використовуються певні ключові слова, короткі речення, у яких зазвичай є рима. Це потрібно для того, щоби вислови легко запам'ятовувалися і відтворювалися за потреби на підсвідомому рівні (у такому випадку ми можемо говорити про проблемно-предметне наративування). Наприклад, «Запобігти! Врятувати! Допомогти», «Слава Україні!», «Україна – не Росія!», «Кінець епохи бідності», «Україна понад усе», «Все буде Україна» тощо. Такі фрази створюють у свідомості людей певні асоціації, картинки, які допомагають ідентифіковуватися і поєднуватися з іншими представниками певної соціальної групи.

Окрім зазначеного, до важливих психолого-лінгвістичних сугестивних технологій дослідники відносять:

– гіперболізацію, тобто перебільшення: «З'єднуючи своїми зусиллями Атлантику, Балтику та Чорне море, ми створюємо нові можливості для наших країн і для регіону загалом» [18]);

– засоби мови, які впливають на емоції – епітети, метафори тощо: «Ми створюємо пояс безпеки та процвітання і посилюємо Балто-Чорноморську вісь» [18]. Такі засоби зазвичай використовуються для підміни конкретних фактичних даних чи якоїсь об'єктивної інформації;

– маніпулятивне емфазування (надання виразності, акцентування на чомусь), яке може розгортатися двома шляхами: емфазування позитивної інформації (зазвичай про себе) чи емфазування негативної інформації (зазвичай про опонента). Ця технологія втілюється за допомогою повторів та паралелізмів; порівнянь, протиставлень і зіставлень, використання інверсії тощо: «Нагадаю: суть в тому, що ми не можемо чекати безпеки та процвітаннядесь у майбутньому, коли станемо членами ЄС і НАТО. Вони потрібні нам вже сьогодні. Тому ми вже нині досягаємо практичного зміцнення, гуртуючи дружні та близькі за духом країни у малі альянси» [18];

– інформаційне перевантаження, метою якого є позбавлення можливості вдумуватися, логічно, критично, спокійно обмірковувати інформацію, а натомість підштовхування до сприйняття даних «на віру» тощо.

Як зазначає О. Климентова, «ефективний маніпулятивний вплив вербальними засобами здійснюється через прийоми спрощення мислення, підміну системи поняттєвих значень і шкали оцінок, смислові світоглядні зміни, впливи на емоційну сферу, збільшення кількості інформації, частотність її представлення, особливі форми повідомлень, швидкість подачі сюжетів, кольоровий супровід, варіації сили й частоти звуків тощо» [19, с. 141].

Наведені вище приклади свідчать, що тема мовного впливу, зокрема сугестивного, не випадково набуває дедалі більшого значення, зокрема й у міждисциплінарних дослідженнях соціогуманітарного напрямку. Ми бачимо, що згадані тактики можуть використовуватися для отримання позитивного

(потрібного) результату. Зокрема, процитовані нами фрази та репліки дозволяють створити у свідомості українців відчуття того, що держава дбає про їхній добробут та безпеку як сьогоднішню, так і майбутню. Виходячи з наведених прикладів, можемо припустити, що використання сугестивних технологій впливу можна трактувати по-різному: пояснювати їхнє використання отриманням потрібних для розвитку держави процесів або ж трактувати їх як маніпуляцію і навіювання. У контексті захисту інформаційного простору держави все ж вважаємо, що більшого акцентування уваги потребують саме можливі негативні наслідки такого впливу, бо саме він несе багато небезпек. Серед них чи не основною є психофізична небезпека: зміна рис характеру, поведінки особи, зниження інтелекту і творчих можливостей, придушення і в результаті – зміна особистості. Внаслідок цього можуть з'явитися соціальні групи, керовані на підсвідомому рівні, готові виконувати будь-які команди. Найбільш небезпечний такий вплив на вище державне та військове керівництво, управлінські структури та інші відповідальні особи [20, с. 192–193].

У результаті можна констатувати, що сугестія – це психологічно-лінгвістичне явище, яке має значний потенціал і спроможності, про що свідчить зокрема й її застосування в сучасному інформаційному просторі України. Нині в державі актуалізується проблематика протидії маніпулятивним технологіям, до яких відносять і феномен, розглянутий нами у цій публікації. Зважаючи на специфіку її проявів та можливостей застосування в сучасному інформаційному просторі держави через призму владного дискурсу, на нашу думку, одним із засобів цієї протидії повинно стати вироблення ефективного інструментарію для підвищення стійкості до сугестивного впливу, завданням якого є створення такого інформаційного простору в державі, який би давав змогу суб'єкту сприймати інформацію усвідомлено й раціонально, мати можливість піддавати її аналізу й критичному осмисленню і при цьому перебувати у збалансованому психоемоційному стані з обов'язковим зниженням емоційної напруги індивіда.

На цьому етапі розвитку пропонуємо інформаційний простір сучасної України оцінювати за низкою взаємопов'язаних критеріїв, а саме:

- комплексності, що охоплює явища, дії, властивості, спрямовані на протидію поширенню можливих впливів з усіх можливих напрямків, забезпечення органами публічного управління стійкості усіх компонентів інформаційного простору;

- консенсуальності управлінських рішень, тобто досягнення загальної згоди у спірних питаннях, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень щодо суттєвих питань і досягається в результаті процедури, спрямованої на врахування думок усіх зацікавлених сторін (суб'єктів та об'єктів державної інформаційної та безпекової політики) й узгодження розбіжних поглядів на паритетних засадах;

- сталості, що передбачає досягнення збалансованості, спрямованої на створення повноцінного інформаційного середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів, технологічного переоснащення, удосконалення інфраструктури, збереження та збагачення різноманіття та культурної спадщини;

- раціональності, яка ґрунтується на вимогах логіки, розуму, доцільності та спрямована на краще, розумніше застосування основних положень і засадничих принципів щодо аналізу й вироблення державної політики за відповідними напрямками;

- універсальності, тобто її всеосяжності з урахуванням встановленого рівня якості та ефективності діяльності органів і установ, віднесених до її інституційного середовища.

Висновки та напрями подальших досліджень.

Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки:

1. Певні мовні висловлювання, які наповнюють український інформаційний простір, можна інтерпретувати як сугестивні.

2. Сугестивні технології в інформаційному просторі держави зазвичай використовуються для отримання позитивного (потрібного) результату.

3. Припускаємо можливість різного трактування сугестивних технологій впливу: пояснювати їхнє використання отриманням потрібних для розвитку держави процесів або ж визначати їх як маніпуляцію та навіювання.

4. У контексті захисту інформаційного простору держави вважаємо, що більшої уваги дослідників потребують саме можливі негативні наслідки такого впливу.

5. Серед негативних наслідків впливу сугестії однією з основних вважаємо психофізичну небезпеку, результатом якої може бути зміна рис характеру, поведінки особи, зниження інтелекту і творчих можливостей, що веде до зміни особистості.

З огляду на зазначене вважаємо, що проблема подальшого розвитку нашої держави, зокрема її інформаційного простору, є комплексним, багатофакторним і складно структурованим завданням, яке потребує інноваційного підходу. Україні в умовах глобалізованого світу потрібно формувати й реалізовувати публічну політику в усіх напрямках, галузях і сферах, особливо в інформаційній, таким чином, аби мати здатність адекватно реагувати на виклики та забезпечувати виконання завдань, що виникають. Ураховуючи це, особливо актуальним видається налагодження постійної й ефективної взаємодії органів публічного управління та їх посадових осіб, що відбувається на інформаційному рівні, побудова якого має відповідати меті, завданням і результатам їхньої діяльності та не містити будь-яких маніпулятивних впливів, зокрема й сугестивних. Це важливо, оскільки у випадку відсутності відповідної інформації чи її нереалістичного (маніпулятивного) подання стають неможливими чітка ідентифікація мети та цілей управління, правильне оцінювання й виокремлення проблемних питань, моделювання певних ситуацій, ухвалення відповідних управлінських рішень і контроль за їх виконанням тощо.

Для досягнення зазначених завдань та опанування інструментарію дієвих неманіпулятивних комунікативних технологій важливим, як ми вважаємо, є вивчення мови політичних текстів, мови мовленнєвих актів українських державних діячів, ретельне дослідження підібраних мовцями лексичних, синтаксичних, граматичних і стилістичних мовних

одиниць, що використовуються як засіб впливу. Саме в цьому вбачаємо перспективу подальших досліджень за цим напрямом.

Список використаних джерел

1. Лебон Г. Психологія мас. Київ : Андронум, 2021. 138 с.
2. Mudde C. The populist Zeitgeist. *Government and opposition*. 2004. Vol. 39, Iss. 4. P. 541–563.
3. Романюк С. К. Засоби реалізації мовленнєвого впливу в американській комерційній журнальній рекламі 1925–2010 рр. : автореф. дис. ... к.філол.н. : 10.02.04. Харків, 2013. 20 с.
4. Станкевич Ю. В. Мовні сугестогени в текстах політичної реклами: автореф. дис. ... к.філол.н.: 10.02.01. Одеса, 2011. 20 с.
5. Гарбар І. О. Вербальні маркери сугестії в сучасному американському юридичному трилері: дис. ... к.філол.н. : 10.02.04. Київ-Запоріжжя, 2019. 346 с.
6. Verbitskaya O. Suggestive Impact of Linguocultural Phenomena in Media Communication. *Media education (Mediaobrazovanie)*. 2020. № 60 (2). P. 333–344. <https://doi.org/10.13187/me.2020.2.333>
7. Guerrero-Solé F., Suárez-Gonzalo S., Rovira C., Codina L. Social media, context collapse and the future of data-driven populism. *Profesional de la Información*. 2020. Vol. 29. № 5.
8. Попович О. Що таке популізм : теорія Ернесто Лаклау. URL : <https://commons.com.ua/uk/sho-take-populizm-teoriya-ernesto-laklau/#footnote-marker-3-1> (дата звернення : 10.02.2022).
9. Юдко Л. Актуалізація дискурсу толерантності в електронних медіа (сугестивний аспект). *Психолінгвістика*. 2015. Вип. 18 (2). С. 122–132.
10. Michelsen N., Colley T. The field of Strategic Communications rofessionals : a new research agenda for International Security. *European Journal of International Security*. 2019. Vol. 4, Iss. 1. P. 61–78.
11. Біловус Л. Український інформаційний простір: сьогодення та перспективи. *Український інформаційний простір*. 2013. № 1. Ч. 1. С. 188–191.
12. Гайович Г. В., Твердохліб О. С. Історіографічна та джерелознавча проблематика інформаційних війн у контексті загроз і викликів для державотворчих процесів сучасної України. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021. Вип. 1 (72). С. 31–39.
13. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. 657-XII // «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення : 10.02.2022).
14. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII // «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення : 10.02.2022).

15. Сугестія. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL : <http://sum.in.ua/s/sughestija> (дата звернення : 10.02.2022).
16. Ільницька Л. Л. Мовленнєві засоби підвищення ефективності сугестивного впливу. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи* : зб. наук. пр. Київ: Логос, 2007. С. 127–135.
17. Мудраченко Т. Б. Сугестія як засіб мовленнєвого впливу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. (Серія : Філологічна). 2015. Вип. 56. С. 211–214.
18. Пояс безпеки та процвітання : Кулеба розповів перші подробиці про новий формат співпраці з Британією і Польщею. URL : <https://tsn.ua/politika/poyas-bezpeki-ta-procvitannya-kuleba-rozpoviv-pershi-podrobici-pro-noviy-format-spivpraci-z-britaniyeyu-i-polscheyu-1966723.html> (дата звернення : 10.02.2022).
19. Климентова О. В. Прагматично маркований текст як складник сугестивного впливу. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи* : зб. наук. пр. 2009. № 3. С. 138–147.
20. Горова С. В. Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення : монографія / наук. ред. О.С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 342 с.

References

1. Lebon, H. (2021), *Psykhohohiia mas* [Psychology of the crowd]. Kyiv: Andronum [in Ukrainian].
2. Mudde, C. (2004), The populist Zeitgeist. *Government and opposition*, 39 (4), 541–563 [in English].
3. Romaniuk, S. K. (2013), *Zasoby realizatsii movlennievoho vplyvu v amerykanskkii komertsiiinii zhurnalnii reklami 1925–2010 rr.* [Language influence means' implementation in American commercial magazine advertising, 1925–2010]. *Extended abstract of candidate's thesis* [in Ukrainian].
4. Stankevych, Yu. V. (2011), *Movni suhestoheny v tekstakh politychnoi reklamy* [Linguistic suggestions in political advertising texts]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
5. Harbar, I. O. (2019), *Verbalni markery suhestii v suchasnomu amerykans'komu yurydychnomu tryleri* [Verbal suggestion markers in a modern American legal thriller]. *Candidate's thesis* [in Ukrainian].
6. Verbitskaya, O. (2020), Suggestive Impact of Linguocultural Phenomena in Media Communication, *Media education (Mediaobrazovanie)*, 60 (2), 333–344 [in English].
7. Guerrero-Solé, F., Suárez-Gonzalo, S., Rovira, C. & Codina, L. (2020), Social media, context collapse and the future of data-driven populism. *Profesional de la Información*, 29 (5) [in English].
8. Popovych, O. (2019), *Shsho take populizm: teoriia Ernesto Laklau* [What is populism : the theory of Ernesto Laclau], *Spilne = Commons*. Retrieved from <https://commons.com.ua/uk/sho-take-populizm-teoriya-ernesto-laklau/#footnote-marker-3-1> [in Ukrainian].

9. Yudko, L. (2015), Aktualizatsiia dyskursu tolerantnos'ti v elektronnykh media (suhestvnyi aspekt) [Actualization of tolerance discourse in electronic media (suggestive aspect)]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics*, 18 (2), 122–132 [in Ukrainian].
10. Michelsen, N. & Colley, T. (2019), The field of Strategic Communications Professionals: a new research agenda for International Security. *European Journal of International Security*, 4 (1). 61–78. [in English].
11. Bilovus, L. (2013), Ukrains'kyi informatsiynyi prostir: sohodennia ta perspektyvy [Ukrainian information space: present and prospects]. *Ukrainskyi informatsiynyi prostir – Ukrainian information space*, 1 (1). 188–191 [in Ukrainian].
12. Haiovych, H. V. & Tverdokhlib, O. S. (2021). Istoriohrafichna ta dzhereloznavcha problematyka informatsiynykh viin u konteksti zahroz i vyklykiv dlia derzhavotvorchykh protsesiv suchasnoi Ukrainy [Historiographical and source problems of information warfares in the context of threats and challenges for state-building processes in the modern Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and Practice of Public Administration* : zb. nauk. pr., Kharkiv: «Mahistr», 1 (72). 31–39. [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu» [On the information] 2657-XII from 02.10.1992. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» [On the national security of Ukraine] from 21.06.2018. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].
15. Suhestiia // Slovnyk ukrainskoi movy. Akademichnyi tlumachnyi slovnyk (1970–1980) [Ukrainian Dictionary. Academic Glossary (1970–1980)]. Retrieved from <http://sum.in.ua/s/sughestija> [in Ukrainian].
16. Ilnytska, L. L. (2007), Movlennievi zasoby pidvyshshennia efektyvnosti suhestyvnoho vplyvu [Linguistic means of effectiveness increasing of suggestive influence]. *Linhvistyka XXI st.: novi doslidzhennia i perspektyvy – Linguistics of the XXI century: new research and prospects*: zb. nauk. pr. Kyiv: Lohos, 127–135. [in Ukrainian].
17. Mudrachenko, T. B. (2015), Suhestiia yak zasib movlennievoho vplyvu [Suggestion as a means of verbal influence]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». (Seriia: Filolohichna) – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». (Philological Series)*, 56. 211–214 [in Ukrainian].
18. Poias bezpeky ta protsvitannia: Kuleba rozpoviv pershi podrobytsi pro novyi format spivpratsi z Brytaniieiu i Polshcheiu [Belt of Safety and Prosperity: Kuleba told the first details about the new format of cooperation with Britain and Poland/ TSN. Retrieved from <https://tsn.ua/politika/poyas-bezpeki-ta-procvitannya-kuleba-rozpoviv-pershi-podrobici-pro-noviy-format-spiivpraci-z-brytaniyeyu-i-polscheyu-1966723.html> [in Ukrainian].
19. Klymentova, O. V. (2009), Prahmatychno markovanyi tekst yak skladnyk suhestyvnoho vplyvu [Pragmatically marked text as a component of suggestive

influence]. *Linhvistyka XXI st.: novi doslidzhennia i perspektyvy – Linguistics of the XXI century: new research and prospects*: zb. nauk. pr., 3, 138–147 [in Ukrainian].

20. Horova, S. V. (2017), *Osoba v informatsiinomu suspilstvi: vyklyky sohodennia* [Human in the information society: challenges of the present]: monograph. Kyiv [in Ukrainian].

SUGGESTION AND ITS MANIFESTATIONS IN THE MODERN INFORMATION SPACE OF THE STATE

Tverdokhlib Oleksandr,

Haiovych Halyna

Abstract. The given article attempts to provide an analytical review of the modern Ukrainian information space concerning influence on a human by verbal means, using of which during communication can result in obtaining the desirable. In particular, our attention focuses on such a diverse phenomenon as suggestion. It is noted that this issue is becoming increasingly important nowadays. The general purpose of research in this direction is a systematic analysis of authorities' discourse through the prism of communicative strategies of the power, which help to establish a certain order in society. Such an analysis is needed to gain a deeper understanding of state-building processes, to acquire the ability to recognize manipulative technologies in order to prevent their undesirable manifestations and to be able to apply appropriate counteraction tools timely. As a result, it was found out that some linguistic expressions that fill the Ukrainian information space could be interpreted as suggestive. It is noted that suggestive technologies are usually used to obtain a positive (desired) result. An assumption is made about the possibility of different interpretations for suggestive technologies of influence: either to explain their use by obtaining the necessary processes for the development of the state, or to consider them as manipulation and suggestion. In the context of protecting the information space of the state, the importance and necessity to pay more attention to the namely possible negative consequences of such influence are emphasized. In addition, it is noted that the problem of further development of our state is a complex, multifactorial and complex structured issue, which requires an innovative approach to the formation and implementation of public policy in all directions, branches and spheres, able to adequately respond to challenges and to provide the fulfilment of requirements that arise for Ukraine in a globalized world.

Key words: information space, modern history of Ukraine, suggestion, communicative strategy, manipulative technology.